2022 m. vasario 17 d., ketvirtadienis

P9_TA(2022)0050

Mirties bausmė Irane

2022 m. vasario 17 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl mirties bausmės Irane (2022/2541(RSP))

(2022/C 342/21)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Irano,

— atsižvelgdamas į ES gaires dėl mirties bausmės,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos žmogaus teisių gynėjų gaires,

— atsižvelgdamas į ES visuotinį sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą (ES Magnitskio aktą),

— atsižvelgdamas į Europos išorės veiksmų tarnybos atstovo spaudai 2022 m. sausio 30 d. pareiškimą dėl nuosprendžio Nagres Mohammadi atžvilgiu,

— atsižvelgdamas į 1988 m. Jungtinių Tautų bet kokia forma sulaikytų ar įkalintų visų asmenų apsaugos principų sąvadą,

— atsižvelgdamas į 2021 m. kovo 18 d. JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro pareiškimą, kuriame prašoma nedelsiant paleisti dr. Ahmadrezą Djalali ir 2020 m. lapkričio 25 d. pareiškimą, kuriame Iranas raginamas sustabdyti mirties bausmės vykdymą,

— atsižvelgdamas į JT Žmogaus teisių tarybos darbo grupės savavališko sulaikymo klausimais 2017 m. lapkričio 20–24 d. sesijoje priimtą nuomonę dėl Ahmadrezos Djalali (Irano Islamo Respublika),

— atsižvelgdamas į 1966 m. Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą,

— atsižvelgdamas į 1948 m. Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,

— atsižvelgdamas į 1989 m. JT vaiko teisių konvenciją,

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 144 straipsnio 5 dalį ir 132 straipsnio 4 dalį,

A. kadangi visiškas mirties bausmės panaikinimas pasaulyje yra vienas iš pagrindinių ES žmogaus teisių politikos tikslų;

B. kadangi, JT duomenimis, nuo 2021 m. sausio 1 d. iki gruodžio 1 d. Irane mirties bausmė įvykdyta mažiausiai 275 asmenims, įskaitant mažiausiai du nusikaltimą veiką įvykdžiusius vaikus ir 10 moterų; kadangi Irane įvykdoma daugiausia mirties bausmių vienam gyventojui pasaulyje; kadangi Irano valdžios institucijos paskelbė mirties bausmes už su protestais susijusius kaltinimus ir įvykdė egzekucijas tiems, kuriems pateikti kaltinimai dėl plačiai paplitusių protestų, tačiau neatliko jokio skaidraus tyrimo dėl rimtų įtarimų, kad saugumo pareigūnai naudoja pernelyg didelę ir mirtiną jėgą prieš protestuotojus; kadangi kaliniai Irane dažnai kankinami ir dėl to kyla susirūpinimas, kad mirties bausmė kaliniams skiriama remiantis melagingais prisipažinimais už nusikaltimus, kurių jie nepadarė;

C. kadangi Iranas taiko ir vykdo mirties bausmę nepilnamečiams, pažeisdamas savo įsipareigojimus pagal JT vaiko teisių konvenciją; kadangi nuo 2009 m. iki 2020 m. rugsėjo mėn. pranešta apie mažiausiai 67 mirties bausmes nepilnamečiams nusikalstamos veikos vykdytojams; kadangi 2022 m. sausio mėn. Irane mirties bausmės įvykdymo laukė 85 nepilnamečiai nusikalstamos veikos vykdytojai;

D. kadangi mirties bausmė neproporcingai taikoma etninėms ir religinėms mažumoms, ypač beludžiams, kurdams, arabams ir bahajams; kadangi baudžiamajame kodekse homoseksualumas laikomas nusikaltimu ir mirties bausmė taikoma LGBTIQ asmenims; kadangi moterims taikoma mirties bausmė dėl keleto tiesiogiai su jomis susijusių įstatymų diskriminacinio pobūdžio;

E. kadangi, pasak organizacijos „Žurnalistai be sienų“, po to, kai 2020 m. gruodžio 12 d. įvykdyta mirties bausmė Rouhollahui Zamui, Irane mirties bausmė įvykdyta daugiau žurnalistų nei bet kurioje kitoje šalyje; kadangi Iranas vis dar yra viena iš represiškiausių žurnalistų atžvilgiu šalių pasaulyje, o priekabiavimas žurnalistų ir žiniasklaidos priemonių atžvilgiu nesiliauja;

F. kadangi Švedijos ir Irano pilietis dr. Ahmadreza Djalali, Laisvojo Briuselio universiteto ir Rytų Pjemonto universiteto mokslininkas, 2017 m. spalio mėn. buvo nuteistas mirties bausme už melagingus kaltinimus šnipinėjimu po to, kai buvo surengtas labai neteisingas teismo procesas, grindžiamas kankinimu išgautu prisipažinimu; kadangi jis periodiškai kalinamas vienutėje Evino kalėjime;

G. kadangi daugybe atvejų pranešama apie nežmoniškas ir žeminančias sąlygas, ypač Evino kalėjime, ir galimybių gauti tinkamą medicininę priežiūrą kalinimo metu stoką – visa tai pažeidžia Jungtinių Tautų standartines minimalias elgesio su kaliniais taisykles;

H. kadangi Irane savavališkai sulaikyti kiti ES piliečiai; kadangi Iranas nepripažįsta dvigubos pilietybės ir taip riboja užsienio ambasadų galimybes susisiekti su šalyje sulaikytais jų piliečiais, turinčiais dvigubą pilietybę;

I. kadangi 2022 m. sausio mėn. bokso čempionas Mohammad Javad buvo nuteistas mirties bausme po to, kai buvo apkaltintas „korupcijos skleidimu Žemėje“; kadangi 2020 m. rugsėjo mėn. mirties bausmė buvo įvykdyta imtynininkui Navidui Afkariui, kuris pareiškė, kad buvo kankinamas dėl melagingo prisipažinimo; kadangi jų bausmės yra tiesiogiai susijusios su jų taikiu naudojimusi savo teisėmis į saviraiškos ir susirinkimų laisvę;

J. kadangi Mohammado Javado ir Navido Afkario apkaltinamieji nuosprendžiai yra padažnėjusio susidorojimo su sportininkais Irane dalis;

K. kadangi Narges Mohammadi, Pero Angero premijos laureatė ir viena iš kampanijos prieš mirties bausmę Irane lyderių, neseniai buvo nuteista dar aštuonerius metus kalėti ir 70 kirčių bausme;

L. kadangi žinoma žmogaus teisių srities teisininkė Nasrin Sotoudeh, kuri, be kita ko, vykdė laipsniško mirties bausmės panaikinimo kampanijas ir aktyviai dirbo su jaunais kaliniais, kurie buvo nuteisti mirties bausme už nusikaltimus, kuriuos jie įvykdė būdami jaunesni nei 18 metų, 2019 m. kovo mėn. buvo nuteista 33 metų ir šešių mėnesių laisvės atėmimo bausme; kadangi Europos Parlamentas Nasrin Sotoudeh skyrė 2012 m. Sacharovo premiją už minties laisvę, pripažindamas jos puikų darbą ginant žmogaus teises;

M. kadangi iki šiol nebuvo atliktas joks tyrimas dėl 1988 m. įvykusių didelio masto prievartinių politinių disidentų dingimų ir be teismo įvykdytų mirties bausmių, ir niekas už juos nebuvo patrauktas atsakomybėn;

N. kadangi dėl žmogaus teisių pažeidimų ES taiko ribojamąsias priemones Iranui nuo 2011 m., šios priemonės apima turto įšaldymą ir draudimą išduoti vizą asmenims ir subjektams, įvykdžiusiems sunkius žmogaus teisių pažeidimus, taip pat draudimą į Iraną eksportuoti įrangą, kuri galėtų būti naudojama vidaus represijoms vykdyti arba telekomunikacijoms stebėti; kadangi šios priemonės reguliariai atnaujinamos ir jų taikymas buvo pratęstas iki 2022 m. balandžio 13 d.;

O. kadangi nuo tada, kai 2021 m. rugpjūčio mėn. Ebrahim Raisi pradėjo eiti prezidento pareigas, labai padaugėjo egzekucijų, įskaitant moterų egzekucijas;

P. kadangi, remiantis pranešimais, kiekvienais metais Irane žiauriai nužudoma 400–500 moterų per vadinamuosius „žudymus dėl garbės“; kadangi pagal Irano baudžiamąjį kodeksą „žudymai dėl garbės“ tam tikromis aplinkybėmis yra leistini už tai nebaudžiant; kadangi moterys ir vyrai dažnai nesulaukia teisingumo už nusikaltimus, įvykdytus prieš juos „garbės“ vardan; kadangi 2022 m. vasario 5 d. pietvakariniame Ahvazo mieste Monai Heydari jos vyras nukirto galvą ir vėliau žygiavo gatvėmis rodydamas jos nukirstą galvą; kadangi 2020 m. gegužės mėn. 13 metų amžiaus Rominai Ashrafi jos pačios tėvas nukirto galvą su pjautuvu jai miegant;

Q. kadangi JAV Valstybės departamentas nurodė, kad pastaraisiais metais Iranas tebėra pasaulyje labiausiai terorizmą remianti valstybė, teikianti politinę, finansinę, operatyvinę ir logistinę paramą įvairioms grupuotėms, įtrauktoms tiek į ES teroristų sąrašą, tiek į JAV užsienio teroristinių organizacijų sąrašą;

1. pakartoja, kad jokiomis aplinkybėmis griežtai nepritaria mirties bausmei; ragina Irano vyriausybę nedelsiant paskelbti mirties bausmės taikymo moratoriumą kaip žingsnį siekiant panaikinti mirties bausmę ir pakeisti visus mirties nuosprendžius kitomis bausmėmis;

2. ragina Irano Islamo Respublikos valdžios institucijas skubiai iš dalies pakeisti Irano Islamo baudžiamojo kodekso 91 straipsnį, kad būtų aiškiai uždrausta taikyti mirties bausmę už nusikaltimus, kuriuos padarė jaunesni nei 18 metų asmenys, bet kokiomis aplinkybėmis ir nesuteikiant jokio pasirinkimo teisėjams savo nuožiūra skirti mirties bausmę arba įkalinimą iki gyvos galvos be galimybės būti išlaisvintiems;

3. reiškia gilią užuojautą visų nekaltų aukų šeimoms, draugams ir kolegoms;

4. pabrėžia, kad reikia užtikrinti saugią ir palankią aplinką, kurioje būtų galima ginti ir skatinti žmogaus teises nebijant atsakomųjų veiksmų, bausmių ar bauginimo; tvirtai remia Irano gyventojus, siekiančius ir norinčius sukurti laisvą, stabilią, įtraukią ir demokratinę valstybę, kuri laikosi savo nacionalinių ir tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių srityje;

5. primygtinai ragina Irano valdžios institucijas nedelsiant panaikinti visus kaltinimus dr. Ahmadrezai Djalali, paleisti jį į laisvę ir išmokėti jam kompensaciją, taip pat nustoti grasinti jo šeimai Irane ir Švedijoje;

6. pakartoja savo skubų raginimą Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai ir ES valstybėms narėms dėti visas pastangas siekiant užkirsti kelią dr. Ahmadrezos Djalali mirties bausmei;

7. primygtinai ragina Irano valdžios institucijas nedelsiant bendradarbiaujant su ES valstybių narių ambasadomis Teherane sudaryti išsamų dvigubą – ES šalių ir Irano – pilietybę turinčių asmenų, šiuo metu kalinamų Irano kalėjimuose, sąrašą;

8. ragina visas valstybes nares drauge pateikti viešus pareiškimus ir imtis diplomatinių iniciatyvų, siekiant stebėti neteisingus teismo procesus ir lankytis kalėjimuose, kuriuose kalinami žmogaus teisių gynėjai ir kiti sąžinės kaliniai, įskaitant ES piliečius Irane, laikantis ES gairių dėl žmogaus teisių gynėjų; ragina nedelsiant panaikinti visus kaltinimus visiems savavališkai sulaikytiems ES piliečiams;

9. ragina Irano valdžios institucijas paleisti visus politinius kalinius, įskaitant žmogaus teisių gynėjus, ypač garsią žmogaus teisių gynėją Narges Mohammadi, politikos srityje dirbantį žurnalistą Mehdi Mahmoudianą, kuris neseniai buvo nuteistas kalėti dar septynis mėnesius dėl to, kad kovojo prieš mirties bausmę, ir Sacharovo premijos laureatę Nasrin Sotoudeh;

10. smerkia sistemingus kankinimus Irano kalėjimuose ir ragina nedelsiant sustabdyti visų formų kankinimus ir nustoti netinkamai elgtis su visais kalinamais asmenimis; smerkia praktiką, pagal kurią kalinamiems asmenims neleidžiama skambinti telefonu ir pasimatyti su šeimos nariais; reiškia didelį susirūpinimą dėl to, kad sulaikytiesiems nesuteikiama galimybė apklausų metu naudotis teisiniu atstovavimu;

11. griežtai smerkia tai, kad Irane nuolat blogėja žmogaus teisių padėtis, ypač asmenų, priklausančių etninėms ir religinėms mažumoms, nes jie patiria sistemingą politinę, ekonominę, socialinę ir kultūrinę diskriminaciją; apgailestauja dėl didelį nerimą keliančio mirties bausmės taikymo protestuotojams, disidentams, žmogaus teisių gynėjams ir mažumų grupių nariams atvejų gausėjimo;

12. ragina Irano valdžios institucijas kovoti su visų formų diskriminacija, nukreipta prieš etninėms ir religinėms mažumoms priklausančius asmenis, įskaitant beludžius, kurdus, arabus, bahajus, krikščionis bei LGBTIQ asmenis, ir nedelsiant besąlygiškai išlaisvinti visus asmenis, įkalintus už naudojimąsi savo teise į religijos ar tikėjimo laisvę ar seksualinę orientaciją;

13. kuo griežčiausiai smerkia mirties bausmės taikymą už tos pačios lyties asmenų santykius, kurie Irane vis dar yra neteisėti;

14. ragina Irano valdžios institucijas nedelsiant panaikinti „Jaunimo populiacijos ir šeimos apsaugos“ įstatymą ir užtikrinti galimybę bet kokiomis aplinkybėmis naudotis viešosiomis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis, įskaitant saugias, teisėtas, nemokamas ir kokybiškas abortų paslaugas; primena, kad atsisakymas atlikti moterims abortus yra smurto lyties pagrindu forma ir gali prilygti kankinimui ar žiauriam, nežmoniškam ir žeminančiam elgesiui; griežtai smerkia Irano valdžios institucijų grasinimus skirti už abortus mirties bausmę ir ragina Irano valdžios institucijas visų pirma nedelsiant panaikinti šią nuostatą; ragina ES ir valstybes nares bendradarbiauti su JT atidžiai stebint naująjį „Jaunimo populiacijos ir šeimos apsaugos“ įstatymą, jo poveikį gimdyvių mirtims ir visus pokyčius, susijusius su mirties bausmės už abortus taikymu;

15. pabrėžia, kad Irano piliečiai, įgyvendindami piliečių pradėtas iniciatyvas, nuolat ragina panaikinti mirties bausmę ir nutraukti jos taikymą žmogaus teisių gynėjams ir neproporcingą jos taikymą mažumoms; remia Irano pilietinę visuomenę ir jos taikias pastangas siekti, kad būtų laikomasi žmogaus teisių;

16. ragina Iraną leisti apsilankyti visiems pagal JT žmogaus teisių tarybos specialiąsias procedūras paskirtiems asmenims, įskaitant JT specialųjį pranešėją žmogaus teisių padėties Irano Islamo Respublikoje klausimais, ir visapusiškai su jais bendradarbiauti;

17. primygtinai ragina ES savo dvišaliuose santykiuose su Iranu kelti žmogaus teisių pažeidimų klausimą; ragina Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Sąjungos vyriausįjį įgaliotinį užsienio reikalams ir saugumo politikai užtikrinti, kad Europos išorės veiksmų tarnyba toliau keltų žmogaus teisių klausimus ES ir Irano aukšto lygio dialogo kontekste; dar kartą patvirtina, kad pagarba žmogaus teisėms yra pagrindinė ES ir Irano santykių plėtojimo dalis;

18. palankiai vertina tai, kad Taryba patvirtino ES visuotinį sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą (ES Magnitskio aktą), nes tai svarbi priemonė, pagal kurią ES gali taikyti sankcijas žmogaus teisių pažeidėjams; ragina imtis tikslinių priemonių taikant dabartinį ES sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą Iranui arba ES visuotinį sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą (ES Magnitskio aktą) Irano pareigūnams, kurie įvykdė šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus, įskaitant mirties bausmės vykdymą ir savavališką dvigubą pilietybę turinčių asmenų bei užsienio piliečių sulaikymą Irane, sankcijas taikant ir teisėjams, kurie mirties bausme nuteisė žurnalistus, žmogaus teisių gynėjus, politinius disidentus ir aktyvistus;

19. mano, kad reikės tolesnių tikslinių sankcijų, jei Irano valdžios institucijos, nepaisydamos ES ir jos valstybių narių prašymų, neišlaisvins A. Djalali;

20. pabrėžia destabilizuojantį Irano režimo vaidmenį visame regione ir smerkia tai, kad Irano režimas yra atsakingas už daugybės civilių gyventojų mirtį Sirijoje, Jemene ir Irake;

21. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui, Irano Islamo Respublikos aukščiausiajam vadovui ir prezidentui ir Irano Medžliso nariams.